

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 maja 2012r.

Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

w składzie:

Przewodniczący: SSO Bogdan Gierzyński

Protokolant: asystent sędziego Adam Zaborski

po rozpoznaniu w dniu 7 maja 2012r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa B. W.

przeciwko (...)S.A. z siedzibą w K.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

I. *Uznaje za niedozwolone i zakazuje stosowania przez (...) S.A. z siedzibą w K. w obrocie z konsumentami postanowień wzorca umowy o następującej treści:*

1. *„W przypadku, kiedy Posiadacz karty nie spłaci Minimalnej wymaganej miesięcznej spłaty (podanej w Zestawieniu transakcji) w Terminie spłaty, o którym mowa w § 1 ust. 7, Bank podejmie czynności windykacyjne, w następstwie których pobierze opłatę za obsługę nieterminowej spłaty, w wysokości określonej w taryfie opłat i prowizji. Posiadacz karty zobowiązany jest do uiszczenia opłaty za obsługę nieterminowej spłaty nie później niż w kolejnym najbliższym Terminie spłaty Minimalnej wymaganej miesięcznej spłaty. Z zastrzeżeniem § 7 ust. 6, za okres opóźnienia w spłacie Minimalnej wymaganej miesięcznej spłaty bank nie pobiera odsetek za opóźnienie w spłacie.”.*

2. *Opłata za obsługę nieterminowej spłaty – 45 zł.”.*

II. *Poleca pobranie kasie Sądu Okręgowego w Warszawie od (...) S.A. z siedzibą w K. kwotę 600 zł (sześćset złotych) tytułem opłaty stałej od pozwu, od uiszczenia której powód był zwolniony z mocy prawa.*

III. *Zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt (...) S.A. z siedzibą w K..*

SSO Bogdan Gierzyński

XVII AmC 2725/10

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 13 września 2010 roku powód – B. W. wniósł o uznanie za niedozwolone i zakazanie wykorzystywania przez pozwanego – „(...)” S.A. z siedzibą w K. w obrocie „z konsumentami postanowień wzorca umowy o następującej treści:

1. *„W przypadku, kiedy Posiadacz karty nie spłaci Minimalnej wymaganej miesięcznej spłaty (podanej w Zestawieniu transakcji) w Terminie spłaty, o którym mowa w § 1 ust. 7, Bank podejmie*

czynności windykacyjne, w następstwie których pobierze opłatę za obsługę nieterminowej spłaty, w wysokości określonej w taryfie opłat i prowizji. Posiadacz karty zobowiązany jest do uiszczenia opłaty za obsługę nieterminowej spłaty nie później niż w kolejnym najbliższym Terminie spłaty Minimalnej wymaganej miesięcznej spłaty. Z zastrzeżeniem § 7 ust. 6, za okres opóźnienia w spłacie Minimalnej wymaganej miesięcznej spłaty bank nie pobiera odsetek za opóźnienie w spłacie.”.

2. „Opłata za obsługę nieterminowej spłaty – 45 zł.”.

Powód wniósł ponadto o zwrot kosztów procesu i poinformowanie o sprawie na podstawie art. 633 k.p.c. właściwego miejscowego rzecznika konsumentów.

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz strony pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, według norm przepisanych a także o rozpoznanie sprawy pod nieobecność pozwanego.

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany – „(...)” S.A. z siedzibą w K. prowadzi działalność gospodarczą m.in. w zakresie świadczenia usług bankowych na rzecz konsumentów.

Bezsporne jest, że w ramach prowadzonej działalności pozwany stosował wzorce umowne zawierające zakwestionowane przez powoda postanowienia o treści:

1. „W przypadku, kiedy Posiadacz karty nie spłaci Minimalnej wymaganej miesięcznej spłaty (podanej w Zestawieniu transakcji) w Terminie spłaty, o którym mowa w § 1 ust. 7, Bank podejmie czynności windykacyjne, w następstwie których pobierze opłatę za obsługę nieterminowej spłaty, w wysokości określonej w taryfie opłat i prowizji. Posiadacz karty zobowiązany jest do uiszczenia opłaty za obsługę nieterminowej spłaty nie później niż w kolejnym najbliższym Terminie spłaty Minimalnej wymaganej miesięcznej spłaty. Z zastrzeżeniem § 7 ust. 6, za okres opóźnienia w spłacie Minimalnej wymaganej miesięcznej spłaty bank nie pobiera odsetek za opóźnienie w spłacie.”.

2. Opłata za obsługę nieterminowej spłaty – 45 zł.”.

W toku postępowania sądowego pozwany nie zakwestionował, iż w stosowanych przez niego wzorcach umownych zawarte były powołane w pozwie postanowienia. Nie zaprzeczył także, aby stosował wskazane postanowienia w obrocie z konsumentami, w związku z czym powyższe okoliczności należało uznać za udowodnione w oparciu o przepis art. 230 k.p.c.

Pozwany nie zakwestionowała także wiarygodności dołączonych do pozwu wzorców umownych, ani też nie zarzucił niezgodności kwestionowanych postanowień z ich treścią, dlatego okoliczności te należało uznać także za udowodnione na podstawie art. 230 k.p.c.

Powyższy stan faktyczny nie był sporny między stronami i został ustalony przez Sąd w oparciu o zgodne oświadczenia stron oraz dokumenty złożone w toku prowadzonego postępowania sądowego.

W tym stanie faktycznym Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył, co następuje:

Powództwo zasługuje na uwzględnienie, choć nie wszystkie podniesione przez powoda argumenty zasługiwały na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności należało zważyć, że w postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone Sąd dokonuje abstrakcyjnej oceny wzorca celem ustalenia, czy zawarte w nim klauzule mają charakter niedozwolonych

postanowień umownych w rozumieniu art. 385¹ k.c. Niedozwolone postanowienia umowne to konstrukcja przewidziana w art. 385¹ – 385³ k.c., mająca na celu ochronę konsumenta przed niekorzystnymi postanowieniami umowy łączącej go z profesjonalistą. Należy podkreślić, że ocena kwestionowanych klauzul prowadzona jest w oderwaniu od konkretnego stosunku umownego z określonym konsumentem, a jej przedmiotem jest badanie tylko tych klauzul wzorca, a nie praktyki i konsekwencji ich stosowania w umowach z konsumentami.

W myśl art. 385¹ § 1 k.c., za niedozwolone postanowienia umowne uznaje się postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Z przytoczonego sformułowania wynika zatem, że możliwość uznania danego postanowienia umownego za niedozwolone i wyeliminowanie go z praktyki stosowania zależna jest od spełnienia następujących przesłanek:

- 1) postanowienie nie zostało uzgodnione indywidualnie, a więc nie podlegało negocjacom;
- 2) ukształtowane w ten sposób prawa i obowiązki konsumenta pozostają w sprzeczności z dobrymi obyczajami;
- 3) ukształtowane we wskazany sposób prawa i obowiązki rażąco naruszają interesy konsumenta;
- 4) postanowienie umowy nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron, w tym ceny lub wynagrodzenia.

Powyzsze przesłanki muszą zostać spełnione łącznie, natomiast brak jednej z nich skutkuje, że Sąd nie dokonuje oceny danego postanowienia pod kątem abuzywności.

Analizując zakwestionowane przez powoda postanowienie w oparciu o w/w kryteria, nie budzi wątpliwości Sądu, że konsumenci nie mieli wpływu na jego treść, a zatem należało uznać, że nie było ono z nimi uzgadniane indywidualnie.

Postanowienie umowne będące przedmiotem niniejszej sprawy nie dotyczy także głównych świadczeń stron. Należy przede wszystkim wskazać, że ustawodawca zastosował w tym względzie formułę negatywną, stanowiąc, że ocena dopuszczalności klauzul nie dotyczy postanowień określających główne świadczenia stron, w tym ceny lub wynagrodzenia, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Wprawdzie ustawodawca nie określił, co należy rozumieć przez sformułowanie „główne świadczenia stron”, ale należałoby sądzić, że z reguły są to takie elementy konstrukcyjne umowy, bez których uzgodnienia nie doszłoby do jej zawarcia czyli tzw. essentialia negotii. W niniejszym przypadku są to: ze strony pozwanej – świadczenie czynności bankowych na rzecz klientów (konsumentów), ze strony zaś konsumenta – zapłata wynagrodzenia za świadczone przez Bank czynności bankowe. Zakwestionowane postanowienia nie dotyczą zatem głównych świadczeń stron, bowiem regulują wyłącznie kwestię wysokości opłat za czynności windykacyjne, którymi pozwany obciąża konsumenta dopiero w razie nienależytego wykonywania przez niego umowy.

Do rozstrzygnięcia pozostała zatem jedynie kwestia, czy zakwestionowane przez powoda postanowienia kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Należy wskazać, że „dobre obyczaje” to reguły postępowania niesprzeczne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można uznać także działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, a więc o działanie potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające od przyjętych standardów postępowania. Pojęcie „interesów konsumenta” należy rozumieć szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny. Mogą tu bowiem wejść w grę także inne aspekty, jak choćby zdrowie konsumenta (i jego bliskich), jego czasu zbędnie traconego, dezorganizacji toku życia, przykrości, zawodu itp. Jednocześnie ustawodawca wymaga, by naruszenie interesów konsumenta było w stopniu „rażącym”, które to określenie odnosi się do wypadków znacznego, szczególnie

doniosłego odbiegania przyjętego uregulowania od zasad uczciwego wyważenia praw i obowiązków w łączącym strony stosunku prawnym. Rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym.

Pełnię treści pojęciu „dobrych obyczajów” (w szczególności w stosunkach umownych między profesjonalistą a konsumentem) nadaje judykatura - w orzeczeniu Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2005 roku, sygn. akt I CK 832/04, IC Biul. SN 2006, nr 2, s. 86 wskazano, że za „sprzeczne z dobrymi obyczajami” należy uznać wprowadzenie klauzul godzących w równowagę kontraktową, „rażące naruszenie interesów konsumenta” zaś polega na nieusprawiedliwionej dysproporcji praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta w określonym stosunku umownym).

Należy także wskazać, że klauzula generalna wyrażona w art. 385¹ § 1 k.c. uzupełniona została listą niedozwolonych postanowień umownych zamieszczoną w art. 385³ k.c. Obejmuje ona najczęściej spotykane w praktyce klauzule uznane za sprzeczne z dobrymi obyczajami zarazem rażąco naruszające interesy konsumenta. Ich wspólną cechą jest nierównomierne rozłożenie praw, obowiązków lub ryzyka między stronami prowadzące do zachwiania równowagi kontraktowej. Są to takie klauzule, które jedną ze stron (konsumenta) z góry, w oderwaniu od konkretnych okoliczności, stawiają w gorszym położeniu. Wyliczenie to ma charakter niepełny, przykładowy i pomocniczy. Funkcja jego polega na tym, iż zastosowanie we wzorcu umowy postanowień odpowiadających wskazanym w katalogu znacząco ułatwić ma wykazanie, że spełniają one przesłanki niedozwolonych postanowień umownych objętych klauzulą generalną art. 385¹ § 1 k.c.

Mając powyższe na względzie Sąd uznał, że kwestionowane przez powoda klauzule stanowią niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. bowiem kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Wyjaśnienia na wstępie wymaga, że dokonując analizy zakwestionowanych klauzul umownych Sąd postanowił ocenić je łącznie, bowiem pozostają ze sobą w związku. Pierwsza bowiem określa kiedy i na jakich zasadach Bank może podjąć czynności windykacyjne w stosunku do klienta pozostającego w zwłóce z zapłatą Minimalnej wymaganej miesięcznej spłaty, druga zaś wskazuje wysokość opłaty za podjęte czynności windykacyjne, którą to opłatę zobowiązany jest zapłacić konsument na rzecz pozwanego.

W następnej kolejności ustalenia wymagało przede wszystkim, jaki charakter prawny ma zastrzeżona w tych postanowieniach, obciążająca konsumenta „opłata za obsługę nieterminowej spłaty”. Powód wywodził, że opłata ta stanowi w istocie karę umowną za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania. Wbrew tym twierdzeniom powoda Sąd stanął na stanowisku, że przewidziana w zakwestionowanych postanowieniach opłata w wysokości 45 złotych nie jest karą umowną. W tym zakresie Sąd podzielił zatem stanowisko pozwanego wyrażone w odpowiedzi na pozew. Sąd uznał, że opłata zastrzeżona w przedmiotowych postanowieniach pełni funkcję całkowicie odmienną od kary umownej lub odsetek i stanowi wyłącznie opłatę za podjęte przez pozwanego Bank czynności windykacyjne uruchamiane w przypadku braku terminowego regulowania spłaty zadłużenia przez posiadacza karty kredytowej. Ich celem nie jest zatem karanie klienta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania lecz wyłącznie zrekompensovanie ponoszonych kosztów czynności związanych z egzekwowaniem zaległych należności. W tym też znaczeniu Sąd poddał przedmiotową opłatę ocenie prawnej.

Należy wskazać, że ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe (Dz.U. z 2002 r., nr 72, poz. 665 ze zm.) w art. 110 przewiduje, że banki upoważnione są do pobierania przewidzianych w umowie prowizji i opłat z tytułu wykonywanych czynności bankowych oraz opłat za wykonywanie innych czynności. Treść umowy o kartę kredytową powinna więc zawierać m.in. informację o kosztach ponoszonych przez konsumenta w związku z niewykonaniem przez niego zobowiązań wynikających z umowy, w tym o kosztach działań windykacyjnych. Takie elementy niewątpliwie zawierają również wzorce umowne stosowane przez pozwanego, który opłaty tego rodzaju zbiorczo określa jako „opłata za obsługę nieterminowej spłaty”. Wątpliwości Sądu wzbudziła jednak sama treść uregulowania, zgodnie z którą w przypadku nieterminowej spłaty Minimalnej wymaganej miesięcznej spłaty konsument zobowiązany jest

do zapłaty „opłaty za obsługę nieterminowej spłaty” w wysokości 45 złotych. Zasadnym i zarazem celowym było zatem poddanie treści tego uregulowania ocenie prawnej, a w szczególności, czy ma ono charakter niedozwolonego postanowienia umownego w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.

Dokonując oceny w omawianym zakresie Sąd zważył przede wszystkim, że samo pojęcie „opłata za obsługę nieterminowej spłaty” nie zostało zdefiniowane we wzorcu umownym. Konsument nie jest więc świadomy, jakie to czynności pozwanego powodują powstanie obowiązku uiszczenia opłaty w wysokości określonej w zakwestionowanych postanowieniach. Powód w odpowiedzi na pozew wylicza, że czynności windykacyjne obejmują m.in. indywidualne kontaktowanie się listowne i telefoniczne z konsumentem w celu wyjaśnienia sytuacji i udzielania pomocy w rozwiązaniu problemu, dalszy szczegółowy monitoring rachunku kredytowego, zmianę ustawień specjalistycznych systemów informatycznych umożliwiającą dalsze zadłużanie się oraz generowanie monitów. Zakres tych czynności nie został jednak przez pozwanego w stosowanych wzorcach określony i wyszczególniony.

Ponadto wskazać należy, że brak jest jakiegokolwiek normy prawnej upoważniającej pozwanego do prowadzenia postępowania windykacyjnego, co oznacza, że może on dochodzić swoich roszczeń na zasadach ogólnych, tj. na drodze sądowej. Jest to zarazem jedyny i prawnie dopuszczalny sposób dochodzenia roszczeń, któremu pozwany jest obowiązany się podporządkować. Z kolei koszty dochodzenia roszczeń na drodze postępowania sądowego są kompensowane zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy wyrażoną w art. 98 k.p.c. z którego to przepisu wynika, że strona przegrywająca sprawę w całości obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw.

Podejmowanie natomiast przez wierzyciela innych czynności w celu odzyskania długu odbywa się na jego koszt i ryzyko. Egzekwowanie należnych od klientów spłat na drodze postępowania windykacyjnego jest zatem wyłącznie kwestią wyboru wierzyciela, nie jest bowiem podstawową, normalną formą egzekwowania świadczeń od dłużników. Tak więc skoro pozwany w przypadku nieterminowej spłaty zobowiązań swoich klientów decyduje się na prowadzenie procedury windykacyjnej to obowiązany jest również do jej pokrycia. Obciążanie natomiast dłużnika tymi kosztami jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumentów, gdyż nie są to czynności niezbędne, a koszty kontaktu z dłużnikiem mieszczą się w ramach obowiązku współdziałania przy wykonaniu zobowiązania przez wierzyciela zgodnie z art. 354 § 2 k.p.c.

Wskazane okoliczności uzasadniają twierdzenie, iż zakwestionowane postanowienie nie uwzględnia i nie zabezpiecza interesu konsumenta, jako słabszej strony umowy, co nie znajduje żadnego uzasadnienia i prowadzi do ukształtowania stosunku zobowiązaniowego w sposób nie równorzędny i rażąco niekorzystny dla konsumenta. W ocenie Sądu, takie ukształtowanie stosunku prawnego we wzorcu umownym nie znajduje żadnego uzasadnienia i w sposób rażący narusza ekonomiczne interesy konsumentów. Zakwestionowany zapis bezsprzecznie zatem, w ocenie Sądu, kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy.

Z tych względów Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał, że zakwestionowane postanowienia wzorca umownego stosowanego przez pozwanego w obrocie z konsumentami stanowią niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. i zakazał ich stosowania na podstawie art. 479⁴² k.p.c.

O wysokości wpisu od pozwu i obciążeniu nim pozwanego na rzecz Skarbu Państwa orzeczono na podstawie art. 26 ust. 1 pkt 6 w zw. z art. 113 ust. 1 oraz art. 96 ust. 1 pkt 3 i art. 94 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398).

Publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt pozwanego zarządzono na podstawie art. 479⁴⁴ k.p.c.

SSO Bogdan Gierzyński